

УДК 72.012

ДИЗАЙН ІСТОРИЧНИХ ПАМ'ЯТОК В СУЧАСНОМУ АРХІТЕКТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

ГРЕБІННИК Юлія, ОЛЕКСІЄНКО Валентина
Український гуманітарний інститут, Буча, Україна
yu.hrebinnyk@ugi.edu.ua

Представлено результати аналізу дизайну історичних пам'яток в сучасному архітектурному середовищі. Проаналізовано необхідність використання технік та засобів дизайну у створенні пам'ятних дошок, як формоутворюючий аспект сучасного архітектурного середовища, призначений для збереження історичних видатних подій України. Виявлено, вплив установлених меморіальних дошок з використанням новітніх методів їх формування на сучасне архітектурне середовище. Сформульовано аспекти подальшого розвитку дизайну історичних пам'яток в сучасному архітектурному середовищі як засіб впливу на формування національної культури України.

Ключові слова: дизайн, пам'ятки архітектури, меморіальна дошка, архітектурне середовище, пам'ять.

ВСТУП

Українське суспільство завжди було багато різними видатними подіями, які стали частиною історії нашої країни. Серед них – видатні вчені, винахідники, нобелівські лауреати, герої війни, громадські діячі, письменники, музиканти, обдаровані лікарі та спортсмени. Відомі українці прославили нашу країну та її народ у різних куточках світу. Саме вони творили історію і врешті-решт змінили світ. Тому для фіксування визначних подій використовується різні засоби, одним із яких є використання пам'ятних дошок у карбуванні історичних подій України.

Події сьогодення України пов'язані з героїчною боротьбою нашого народу з окупаційним режимом РФ. Кожен день зрештуються подвиги наших воїнів, волонтерів тощо. Вони – наша гордість та приклад для наслідування. Тому, використовуючи меморіальні дошки, які є аспектом загального концепту збереження історичних пам'яток в архітектурному середовищі ми представляємо візуальну складову карбування історичних подій в розумі наших нащадків.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою роботи є дослідження еволюційних процесів дизайну історичних пам'яток архітектури.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

«Колективна пам'ять», «історична пам'ять», «культурна пам'ять», «соціальна пам'ять», «суспільна пам'ять», «національна пам'ять» — цими поняттями найчастіше оперують дослідники, часто не знаходячи спільної мови, у їх визначенні. Так чи інакше йдеться саме про пам'ять, як про канал передачі історичного досвіду та фактор формування національної ідентичності. Без сумніву, можна сказати, що пам'ять — це ефективний важіль будь-якого часу [1].

Термін «Меморіальна дошка» або «пропам'ятна дошка», що представляє собою плиту, зазвичай з довговічного каменю (граніту, мармуру) чи металевого сплаву (чавун, бронза), що увічнює пам'ять про знамениту особу або подію.

На відміну від традиційного розуміння пам'яток архітектури, формат меморіальної дошки відноситься як до графічного дизайну, так і до архітектурного середовища. Поняття «пам'ятка архітектури», це один із різновидів об'єктів культурної спадщини, високохудожній архітектурний твір, створений у минулі історичні періоди. У зв'язку з історичними змінами, що відбувалися в країні, відбувалася і еволюція процесів формування пам'ятних дошок в Україні. Перші меморіальні дошки, що запам'ятовуються, на будинках з'явилися в XVIII столітті після перемоги у війні 1812 року. Спочатку вони служили позначення рівня води при повенях. Після цього їх стали використовувати як інформаційні записи про відому людину або певну подію. У 1920-х роках пам'ятні дошки стали встановлюватися на вулицях і майданах міст, що відображало зміну орієнтації нації на масову культуру. У цей час з'явилася ідея створення меморіальних комплексів, які мали включати пам'ятники, музеї, меморіальні дошки. У 1930-х роках пам'ятні дошки стали встановлюватися відповідно до нового ідеологічного курсу, пов'язаного з будівництвом соціалістичної держави. Вони були присвячені більшістю відомих людей того часу — героїв, науковців, письменників та інших [2].

У період Другої світової війни пам'ятні дошки встановлювали з метою вшанування загиблих воїнів та героїв-партизан. Вони ставали частою метою вандалізму та руйнування з боку нацистських окупантів.

Після війни пам'ятні дошки стали встановлюватися знову на будівлях та вулицях, як маркери національної ідентичності. Вони були присвячені видатним українським письменникам, поетам, мистецтвознавцям, музикантам та іншим діячам культури.

З 1991 року, після отримання Україною незалежності, пам'ятні дошки стали встановлюватися ще активніше. Вони присвячені не тільки українським діячам культури, але й людям, які були пов'язані з історією країни в цілому. Наприклад, на пам'ятних дошках можна побачити зображення видатних політиків, науковців, воїнів, громадських діячів, митців, та інших людей. На прикладі відомих у світі видатних українських людей показано, як про них знають, поважають і пам'ятають, встановлюючи їм пам'ятки архітектури.

Загалом, в Україні та світі є 1384 пам'ятники Шевченку. В Україні встановлено 1256, за кордоном — 128 пам'ятників, які знаходяться в 35 різних країн. Сьогодні це один із найбільших у світі встановлених монументів, присвячених діячові культури. Використання методів та засобів дизайну у створенні новітніх меморіальних дошок відображено в роботі скульпторів-дизайнерів, сім'ї Римарів. Один із прикладів є колективна барельєфна дошка, що розташована на будинку, де в різні часи зупинялися звісні майстри мистецтва, такі як: Михайло Коцюбинський, Іван Франко, Леся Українка, Ольга Кобилянська, (рис.1).

Рис. 1. Барельєфна пам'ятна дошка
місцю перебування Лесі Українки у Вишніці

Людина і середовище тісно взаємопов'язані між собою, тобто індивідуум має активний вплив на предметно-просторове середовище, що оточує її, однак середовище, також відповідно, впливає безпосередньо на життєвий ступень, та відчуття комфортності особистості, що впливає на розвиток та становлення індивідуума, що трансформує навколишній простір, зокрема, за допомогою засобів дизайну. Отже, функціонально організований внутрішній простір архітектурного об'єкта має створювати необхідні фізичні умови для життєвих процесів, — біологічних, технологічних, соціальних, — та бути засобом упорядкування і узгодження цих процесів [3].

Використання новітніх технік, у створенні дизайну пам'ятних дошок відкриває широкі можливості щодо їх використанні у архітектурному середовищі, як організаційно виправдані форми створення взаємозалежних та взаємопов'язаних елементів сучасної архітектурної середовища [4]. Тобто сучасний дизайн історичних пам'яток в архітектурному середовищі надає можливість представити виразну концепцію послідовних критеріїв та розвитку оцінок предметно-просторового середовища.

Якщо порівнювати архітектурне середовище минулого століття, можна сказати, що завдяки сучасним технологіям, креативному мисленню дизайнерів,

з'явилися нові можливості виконання таких історичних пам'яток, які не лише нагадуватимуть нам про нашу культуру та наше минуле, а й прикрашатимуть наше перебування у архітектурному середовищі [5].

Однак, сьогоднішня Україна визначає недостатність історичних пам'яток. Це пов'язано із воєнними подіями в країні та великою кількістю звершених подвигів нашими співвітчизниками під час цього протистояння, які вимагають соціального шанування та карбування у свідомості людей героїчних подій через використання історичних пам'яток архітектурного середовища. Тому актуальність створення дизайну історичних пам'яток, постає першим завданням перед художниками, дизайнерами, архітекторами щоб увічнити пам'ять героям, які загинули за свою Батьківщину, своїх рідних, постає першим завданням перед художниками, дизайнерами, архітекторами.

ВИСНОВКИ

Визначено недостатнє застосування в українському суспільстві сучасних меморіальних дошок. Визначено вплив новітнього дизайну історичних пам'яток на формування національно-патріотичного мислення. Визначено, що використання сучасного дизайну у формуванні історичних пам'яток наповнює та удосконалює новітнім змістом архітектурне середовище.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сьомка С. В. Основи дизайну архітектурного середовища. Київ, 2020. 480 с.
2. Сьомка С. В. Біоніка в дизайні середовища. Київ, 2021. 248 с.
3. Шаповал Н. Г. Основи архітектурного формоутворення. Київ, 2008. 448 с.
4. Шебек Н. М. Архітектурне середовище: досвід типологічних досліджень. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2012 № 30. С. 62-72.
5. Оршанський Л. В., Курач М. С. Дизайн як культурно-ціннісна універсалія. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. № 28. С. 138-140.

HREBINNIK Y., OLEKSIENKO V.

DESIGN OF HISTORICAL MONUMENTS IN A MODERN ARCHITECTURAL ENVIRONMENT

The results of the analysis of the design of historical monuments in the modern architectural environment are presented. The necessity of using design techniques and tools in the creation of commemorative plaques, as a formative aspect of the modern architectural environment designed to preserve the historical outstanding events of Ukraine, is analyzed. The influence of installed memorial plaques using the latest methods of their formation on the modern architectural environment has been revealed. The aspects of the further development of the design of historical monuments in the modern architectural environment as a means of influencing the formation of the national culture of Ukraine are formulated.

Key words: *design, architectural monuments, memorial plaque, architectural environment, memory*